

K některým otázkám obrany

Podplukovník Miroslav Nedvěd

Většina prací řeší spíše obranu v operačně taktickém rámci, ale méně jsou řešeny otázky vlastní taktiky. Práce vesměs zdůrazňují, že obrana musí odpovídat vysoce manévrové bojové činnosti vojsk a že dřívější poziciční formy nemohou vyhovovat dnešním požadavkům. Pokud se však konkrétně řeší možné uspořádání operační nebo bojové sestavy v obraně, vidíme, že jsou zpravidla stejné, jako před několika lety a že se v podstatě zvětšily jen normy šířky a hloubky jednotlivých postavení, rajónů a pásem, ale v zásadě jsme zůstali u dřívějších forem obrany.

Domnívám se, že v soudobých podmínkách si musíme poněkud přehodnotit cíl obrany, jak uvádí čl. 312 Polního řádu ČSLA (divize). Chceme-li totiž počítat s tím, že hromadným použitím atomových zbraní způsobíme porážku nepříteli tzn., že jej, jak často požadují soudobé názory, zničíme ještě před předním okrajem obrany, musíme mít dostatek vlastních jaderných zbraní pro obranný boj.

Tento požadavek je ovšem poněkud v rozporu s tím, v jakých podmínkách budeme do obrany přecházet. V současné době jsou sice názory, že při přechodu do obrany nesmí být rozhodujícím činitelem v poměru sil nedostatek jaderných zbraní, ale jen nevýhodný poměr sil pozemních vojsk. Domníváme se však, že právě poměr sil v počtu jaderných zbraní bude rozhodující pro náš přechod do dočasné obrany. Nebude-li totiž radikální rozdíl v počtu jaderných zbraní, není vážný

důvod k přechodu do obrany (i když podružnými důvody může být nedostatek pozemních sil, nedostatek materiálních zásob, zvláště PHM, špatný stav bojové techniky apod.). Nesouhlasím proto s některými názory, že cílem obrany není udržet terén, ale zničit nepřítele. Chceme-li jej totiž zničit, musíme rozhodně útočit s použitím dostatečného počtu jaderných zbraní. A to nám v žádném případě obrana nezabezpečí.

Proto je nutné přehodnotit i názory na vyjádření úsilí obrany použitím jaderných zbraní a ostatních palebných prostředků se schopností soustředit v rozhodujícím okamžiku mohutné jaderné úderu na hlavní uskupení nepřítele.

Dále je požadavek, že obrana má být úporná bez předpokladu odchodu a že má vytvářet podmínky pro přechod do útoku.

Podle mého názoru nemůžeme spoléhat na to, že celkový výsledek obranného boje bude ve svém průběhu řešen jadernými zbraněmi, nýbrž jen při jeho závěrečném výsledku, zejména při protiúderu nebo při přechodu do útoku. Vyjádření hlavního úsilí v obraně vidíme v použití všech palebných prostředků zvláště v dovedném manévru silami a prostředky.

Požadavek širokého manévru v obranném boji do určité míry odporuje soudobým požadavkům na „úpornou obranu bez předpokladu odchodu“, domnívám se však, že si v této otázce poněkud nalháváme „do vlastní kapsy“. Vždyť při organizaci obrany počítáme

s tím, že budeme úporně bránit hlavní prostory a nevidíme, že nepřítel má možnost jadernými údery zničit naše úporně se bránící vojska a proniknout do hloubky naší obrany. S touto možností však počítáme při plánování naší útočné činnosti, kdy předpokládáme, že vlastními jadernými údery rozbijeme bránícího se nepřítele, sami však tuto možnost nepříteli nepřiznáme.

Při všeobecné charakteristice soudobého boje můžeme v současné době u všech autorů číst, že bojová činnost bude mít manévrový charakter, že nebude souvislá fronta, že budou značné mezery mezi útvary a svazky apod. Při určování charakteru vlastní obrany však požadujeme, aby byla schopna čelit hromadným úderům jaderných zbraní nepřítele a aby byla úporná bez předpokladu odchodu. Bude proto jistě třeba přehodnotit stávající názory, nebát se při určování charakteru soudobé obrany upustit od dosud vžitých výrazů „úporná“ obrana a přenést i do praktického řešení obrany **manévrovost**, o které dnes tak často hovoříme.

Tím nechci popírat naprostou oprávněnost pozici obrany, kterou budeme připravovat zvláště mimo dotyk s nepřítelem (ovšem ve zcela výjimečných případech), nebo na směrech, kde bude nutné dočasně počítat s pozici obranou, jejíž výsledek může podstatně ovlivnit bojovou činnost vojsk na jiných směrech.

—☆—

Nyní několik slov k vytváření **bojové a operační sestavy** v obraně.

Při dosavadních cvičeních se řeší obrana vesměs dřívějším způsobem. Např. v rámci svazku budujeme podle dříve platných názorů několik obranných postavení, přičemž rozdělujeme síly svazku do dvou sledů, zpravidla se dvěma pluky v prvním sledu a druhým

sledem plánujeme protizteč na jeden nebo dva směry. Rozložení rajónů obrany praporů, rot a čet je v podstatě stejné jako před několika lety. Vychází se totiž z toho předpokladu, že rotní rajón nebo postavení čety nebude téměř nikdy dostatečným cílem pro jaderný úder nepřítele a počítá se proto, že **organizace obrany na těchto stupních bude stejná jako dříve.**

Zapomínáme však, že v současné době jsou v armádě USA zaváděny bezzákluzové zbraně DAVY CROCKETT, které mohou vést jaderné údery o malé mohutnosti i na opěrné body čet a rot. To znamená, že i u malých jednotek musíme více uvažovat o manévrové obraně a o změně celého systému opěrných bodů, rajónů a postavení. Prosazovat požadavek pasivní obrany i na stupni roty může znamenat, že ji v některých případech předem odsuzujeme ke zničení, poněvadž nepřítel si může jadernými údery vytvořit „zelenou ulici“ v našich bránících se jednotkách.

Taktické jednotky se u nás v podstatě nikterak organizačně nezměnily. To ovšem neznamená, že tato dnešní organizační struktura odpovídá soudobým podmínkám a že je správná. Vždyť co jsme v organizaci v důsledku mechanizace a motorizace armády u malých jednotek změnili? Jen to, že se posadily na auta nebo obrněné transportéry, přičemž jejich palebná hodnota se nijak zásadně nezměnila, zvláště ne po stránce **protitankové.**

Přitom nepočítáme v současné době nijak s využitím obrněných transportérů, na kterých by mohly být účinné protitankové prostředky nebo malorážové kanóny (ke střelbě proti nízkoletajícím letounům). To by podstatně zesílilo odolnost obrany malých jednotek a umožnilo i zvýšení obrany živé síly před účinky jaderných úderů nepřítele. Obrněné transportéry by bylo možno používat i jako úkrytů. Lze je

úspěšně využít i při přechodu do obrany za útoku, kdy mohou být použity obdobně jako tanky — pochopitelně ve větší vzdálenosti od nepřítele. Při částečném zapuštění do okopů mohou sloužit jako odolné úkryty. V současné době zatím počítáme se soustředováním obrněných transportérů v hloubce obrany a přitom není jasno, jak bude zabezpečeno jejich střežení a ženijní zabezpečení, poněvadž nejsou k dispozici žádné síly a prostředky pro budování okopů v těchto prostorech.

Na základě těchto několika poznatků je možný dílčí závěr, že **v soudobých podmínkách nelze počítat s vedením pasivní obrany ani na nižších stupních**; bude nutné upustit od vžitých představ o systému obrany, **nebát se vyčleňovat jen minimální síly na přední okraj a s hlavními silami plánovat protizteče, protiúderý nebo ústupový boj.**

Jak jsem uvedl, soudobé názory podstatně zvětšují šířky a hloubky jednotlivých obranných rajónů a pásem. V rámci svazku je např. navrhováno, aby druhý sled byl umístován ve vzdálenosti přes 20 km od předního okraje, což je zdůvodňováno dosahem jaderných prostředků nepřítele. Porovnáme-li účinné dostřely taktických jaderných prostředků nepřítele, vidíme, že vzdálenost 20 km není mimo dostřel dělostřelecké rakety HONEST JOHN a v tom případě postačí umístit druhý sled divize v hloubce 15–20 km, což zabezpečí i spolehlivější velení a součinnost uvnitř svazku. Při určování vzdáleností druhých sledů musíme vidět, že při šířce obrany divize asi 30 km bude hrát velkou úlohu i vzdálenost přesunu druhých sledů při jejich zasazení k protiztečím. Při uspořádání bojové sestavy svazku bude účelné nebát se vyčlenit větší část sil do druhého sledu, nedělit schematicky divizi do dvou sledů po dvou plucích, ale ne-

bát se vyčlenit i tři pluky do druhého sledu, které budou schopny uskutečnit silnou protizteč v rámci svazku.

Rovněž umístování svazků druhého sledu armády je podle soudobých názorů plánováno ve značné hloubce 90 až 100 km od předního okraje. Tato vzdálenost je podle mého názoru příliš velká a stejně nezabezpečuje spolehlivou ochranu těchto svazků před jadernými údery nepřítele. Neodpovídá též podmínkám přechodu vševojskové armády z útoku do obrany, poněvadž v útočné operaci budou druhosledové svazky vzdáleny přibližně 50–70 km od vojsk v dotyku. Tato vzdálenost (50–70 km) odpovídá vhodnému použití těchto druhých sledů při přechodu z obrany do útoku, kdy počítáme, že svazky druhého sledu armády budeme při útoku z chodu zasazovat z hloubky 40–60 km od předního okraje.

—☆—

K otázce **ženijního budování obrany** chci poznamenat, že požadavek budovat zákopovou síť je reálný jen při přechodu do dočasné obrany na nejnižších stupních. Je velmi problematické počítat s budováním spojovacích a klamných zákopů. Mezi malými jednotkami jsou poměrně značné mezery, které nelze při současných velkých obranných šířkách vyplnit zákopovou sítí. Vždyť střelecké družstvo obsadí zákop v šířce 50–70 m, ale brání postavení široké 150 m. U střelecké čety počítáme s obranou postavení o šířce 300–400 m, z čehož tvoří mezera mezi družstvy vzdálenost 100 až 150 m. Obdobně u roty počítáme s obranou rajónu širokého 1–1,5 km, přičemž mezery mezi četami mohou být nejméně 200–400 m.

Při přechodu do dočasné obrany musíme proto počítat s tím, že souvislé zákopy lze budovat maximálně

v rámci čety a výjimečně u rot.

Bude žádoucí promyslet rychlé budování okopů pro obrněné transportéry, které bude účelné přímo začlenit do zákopové sítě a obranného systému rot a praporů.

Nebudu v článku podrobně řešit otázky pozici obrany, ale domnívám se, že bude nutné s ní počítat, zvláště na podružných směrech, na široké frontě a nesnažit se za každou cenu bránit určité postavení, ale určitý výhodný prostor. Bude vhodné široce používat manévry a předem plánované obranné rájony a opěrné body jednotkami zaujímat až při zahájení útoku nepřítele, poněvadž předem zaujatou sestavu nepřítel zjistí a může ji zničit jadernými údery ještě před zahájením útoku. Při organizaci obrany bude nejvhodnější zaměřit se na budování obranných postavení čety, poněvadž rotiní rájón bude v soudobých podmínkách již vhodným cílem pro jaderné údery nepřítele.

—☆—

Dále chci poukázat na **zvláštnosti přechodu vojsk do obrany v průběhu útočné operace a boje**, které budou v soudobých podmínkách vysoce manévrové činnosti vojsk zvláště typické. Vyplyvá to z charakteristiky soudobého boje a operace, kdy počítáme s častou změnou situace obou stran, která může být použitím jaderných zbraní podstatně změněna ve velmi krátké době.

V tomto případě nebude možno předem budovat obranu podle zásad pozici obrany, ale nutno počítat s tím, že přechod do obrany může být častým při přípravě průlomu mezilehlých čar nepřítele, při přípravě další útočné operace, při odrážení protiztečí a protiúderů nepřítele a ve střetném boji, podaří-li se nepříteli převzít včas iniciativu.

Při přípravě pozici obrany chce-

me zastavit útok nepřítele a vytvořit podmínky pro následující přechod do útoku. Při přechodu do obrany v průběhu útočné činnosti je nutné odrazit nepřítele a současně pokračovat v útoku na jiných směrech. Přechod vojsk do obrany bude mít v tomto případě charakter spěšně zaujaté obrany, kdy nelze počítat s rozsáhlými ženijními pracemi a úpravami terénu, s budováním zákopů a zátarasů.

Přechod do obrany se nebude při plánování útočné operace zpravidla předvídat jako dříve, kdy jsme již předem počítali s ovládnutím určitých čar a jejich opevněním. Snaha bude bez zastávky rozvíjet útok a neumožnit nepříteli rozbít jadernými údery naše vojska. Proto i protiúder budeme odrážet raději střetným bojem než přechodem do obrany, kterou bude vhodné zaujímat až po neúspěšném střetném boji.

Při zahájení protiúderu nepřítele očekáváme údery na naše vojska, které nám mohou způsobit velké ztráty. Přecházet do obrany budeme zpravidla v zamořeném prostoru, takže je nutné důkladně promyslet organizaci odsunu raněných a OPZHN. Učlenění vojsk v obraně musíme volit tak, aby bojová sestava odpovídala možnému přechodu do útoku i boji proti výsadbám. Nerovnoměrnost rozvíjení útoku a použití jaderných zbraní donutí vojska postupně předcházet do obrany na dosažených čarách v dotyku s nepřítelem.

Při přechodu do obrany za útoku je proto nutné počítat s tím, že čelní jednotky budou bojovat s nepřítelem a druhé sledy v hloubce musí odstraňovat následky úderů, plánovat potřebný manévry a zaujímat obranu.

Rozhodnutí pro obranu je nutné připravit rychle před přechodem do obrany a v průběhu přecházení vojsk do obrany a včas předvídat ovládnutí určité čáry vhodné pro obranu, počítat

s přehrazováním hlavních směrů možného útoku nepřítele, což si vyžádá případné zasazení druhého sledu k ovládnutí výhodné čáry nebo k zabezpečení změny směru postupu vojsk.

Bojová sestava se při přechodu z útoku do obrany nebude měnit a hlavní tíhu boje ponесou tankové jednotky.

Ženíjní budování obrany není možné v plném rozsahu, poněvadž zákopy nelze budovat. Vhodnější budou jen okopy a jednotlivá ohniska odporu malých jednotek. Palebná postavení raket a dělostřelectva při přechodu do obrany bude nutné ponechat v posledních postaveních při přemístění za útoku, poněvadž mohou být částečně vybudována.

Obranný boj musí být aktivní. Hlavním prostředkem bude palba tanků a dělostřelectva. Každá jednotka tanková a dělostřelecká bude bránit jeden směr a tanky u druhých sledů budou využity k palbě ze zakrytých palebných postavení.

Důležitou úlohu mají zátarasy, budované zvláště v hloubce na tankových směrech a v mezerách mezi jednotkami.

U motostřeleckých jednotek bránících se na předním okraji je nutné soustředit obrněné transportéry v hloubce, budovat kruhovou obranu u rot a praporů prvního sledu a v hloubce mít záložní prostory. Kromě jednotek na předním okraji je nutné obrněné transportéry ponechávat blízko vojsk nebo jich použít k boji přímo v sestavě jednotek.

Při přechodu do obrany za útoku přejdou jednotky, které jsou v bezprostředním dotyku s nepřítelem, zpravidla do obrany na místě a pod jejich zabezpečením druhé sledy zaujmou obranu v hloubce na výhodných terénních čarách nebo celcích.

Při zahájení obranného boje je mož-

né počítat s tím, že jednotky, které přešly do obrany v bezprostředním dotyku s nepřítelem, postupně bojem odcházejí, zdržují útočícího nepřítele a hlavní tíhu obranného boje převzmou v dalším druhé sledy, které měly určitý čas k organizaci obrany v hloubce.

V tomto případě je třeba důkladně promyslet **odchod těchto prvních sledů přes bojovou sestavu vlastních vojsk.** Obdobnou činnost budou uskutečňovat v obraně i předsunuté odřady, vyčleněné do zabezpečovacího pásma, při budování obrany mimo dotyk s nepřítelem nebo jednotky, bránící předsunuté postavení a odcházející zpět pod tlakem nepřítele. Tato vojska vedou zpočátku boj na zdrženou na postupných obranných čarách tak, jak jsme tuto činnost cvičili v dřívějších letech.

Krátce ukáží na některé zvláštnosti odchodu vojsk přes sestavu vlastních vojsk, která je dosud velmi málo procvičována a bylo by vhodné ji častěji zařazovat i do taktických cvičení na stupni prapor a pluk.

Při plánování odchodu těchto čelních jednotek přes bojovou sestavu vlastních vojsk bude nutné předem

— upřesnit podrobné směry jejich odchodu;

— určit (obdobně jako při organizaci součinnosti útočících vojsk a vzdušnými výsadbky) místa setkání velitelů odcházejících vojsk s veliteli vojsk v obraně — nejlépe určit na vhodné čáře v terénu, jako je komunikace, vodní tok apod.;

— rozdělit prostor bojové činnosti podle odpovědnosti velitelů pro případ, že nepřítelem se útokem podaří v okamžiku přechodu přes bojovou sestavu vlastních vojsk narušit tuto činnost. Je to obdobné jako při střídání jednotek v obraně, kdy se musí určit velitel odpovídající za řízení obranného boje.

Na místa setkání velitelů odcháze-

jících vojsk s bránícími se vojsky je nutné vyslat od vojsk v obraně průvodce, vybavené spojovacími prostředky, aby bylo možné řídit pohyb odcházejících vojsk a na místě se dohovoreť o odchodu, upřesnit palbu a pohyb vojsk a předat zprávy o činnosti nepříteli.

K zabezpečení vlastního přechodu je nutné dohovoreť signály k označení jednotek, způsob vytyčení průchodů v minových polích, označení odcházejících jednotek a vozidel pro den i noc, vyměnit provozní spojovací údaje a vyměnit styčné důstojníky mezi odcházejícími a bránícími se jednotkami.

Během přechodu musí být bránící

jednotka v naprosté bojové pohotovosti připravena odrazit útok nepříteli, ihned po průchodu odcházejících jednotek uzavřít průchody v minových polích a vyznačit ve vlastní obranné sestavě směry odchodu vojsk, aby odcházející jednotka mohla rychle přejít do hloubky obrany, kde zaujme nové rajóny nebo prostory rozmístění.

Tyto otázky spolu s dalšími, dosud málo propracovanými problémy organizace obrany, zvláště na stupni prapor, pluk a divize, by bylo vhodné prověřit na zkušebním cvičení nejméně v rámci pluku, které by jistě přineslo řadu cenných poznatků o možnostech soudobé obrany.

K některým problémům soudobé obrany

Plukovník Ludvík Varvařovský

V soudobých dynamických a manévrových podmínkách bude obrana zřejmě vynucenou a pomocnou formou činnosti vojsk.

K obraně bude zpravidla docházet v důsledku neúspěšné útočné činnosti, nebo proto, že útočné možnosti byly vyčerpány a nový útok bez určitých dalších příprav není možný, anebo proto, že jedné z bojujících stran byly jadernými údery způsobeny takové ztráty, že až do té doby než účinky těchto úderů odstraní, není schopna v útočné činnosti pokračovat. K obraně však může dojít také tehdy, když je třeba odrazit nepřátelský úder a není to možné udělat útočnou formou (střetným bojem, střetným sražením), když pokračování útoku na daném směru by bylo neúčelné, když je třeba zabezpečit dosažený úspěch nebo útok na jiném směru apod.

Nechť jsou však příčiny a důvody k obraně jakékoli, jedno je jisté — byla-li hluboce členěná, důkladně ženižně vybudovaná, různými obrannými zařízeními vybavená obrana 2. světové války prolamována tehdejšími bojovými prostředky, byla by taková obrana tím spíše likvidována dnes, kdy jaderné zbraně mají nerosvratelně mohutnější činnost.

Z uvedeného je možno učinit tyto závěry: